

I

Wat is dat, een mens?

Ik ben er een, jij bent er een, en we kennen er ieder nog wel een paar van wie we houden, maar verder? Een abstracte, algemene definitie van een mens, wat schieten we daarmee op? Er is domweg niet genoeg voedsel, niet genoeg water, niet genoeg ruimte, niet genoeg beschaving, intellect, om iedereen die op een mens lijkt ook als een mens te beschouwen.

Wij zijn te lang van verkeerde premissen uitgegaan. We staan niet boven de natuur, we zijn er onderdeel van. Dat moeten we durven erkennen. En de natuur is wreed, die is niet zachtzinnig, hoe mooi en lieflijk een bloementuin of een zwerm vlinders of een poesje ook lijkt. De aarde kreunt.

Ben ik mijn broeders hoeder? Ja, en ook die van mijn zus. Maar niet iedereen kan mijn broer of zus zijn. Wij zijn zoogdieren, net als tijgers en runderen en apen. Kuddedieren. En niet iedereen maakt deel uit van onze kudde. Als je dat eenmaal inziet, wordt het leven eenvoudig. Wij moeten niet bepalen hoe anderen hun leven dienen te leiden, wij moeten ons eigen leven leiden. Als zoogdieren binnen onze eigen troep, onze eigen kudde.

De verlichting heeft ons een teveel aan bewustzijn aangepraat, onze kennis in een keurslijf proberen te wringen. Er bestaat geen universele moraal van waaruit we kunnen handelen. Daar is eeuwenlang naar gezocht, maar we hebben niet het minste vaste punt voorhanden van waaruit we de wereld uit zijn hengsels kunnen tillen. Onze moraal is een hefboom in het luchtledige. Moraal is lucht.

Inderdaad, voelt dat niet als een opluchting?

Moeten we elkaar daarom naar het leven staan? Geenszins. Een doding onder gelijken blijft moord. Aan die definitie raken we niet. Wetten zijn gebaseerd op het algemeen belang waar dat het individueel belang kruist. Maar op een gegeven moment rest er te weinig algemeen belang opdat alle individuen er elk nog aanspraak op kunnen maken: er zijn er simpelweg te veel.

II Ommelanden

Merde, het krenge start niet.

Weer niet. Nog een keer. Niets, niet eens een klik, ik zit verdomme in een dood voorwerp.

Fuck.

Kut. Het instructieboekje volgen. Oliepeil in orde. Voldoende benzine in de tank.

Motor niet oververhit.

En nu?

Wachten?

De hitte trotseren. Zo vroeg op de dag al, en voor hoelang?

Er zal wel iemand langskomen. Waarom ligt hier anders een weg? Een ongelukkige, stoffige weg, door een weids landschap, dat wel, maar dor, droog, doornig.

Mijn telefoon heeft natuurlijk geen bereik. Dat er nog zulke plekken bestaan. De economie is stilgevallen in dit door god vergeten gat. Correctie: de economie is geëmigreerd, deze streek is willens en wetens opgegeven, geen dokter, geen voorzieningen, alles moet met liefde, geduld en onbegrip worden opgelost. Hier en daar een schrale boomgaard, wat dorstige aanplant, verpieterde gewassen, een werkeloze ploeg tussen de keien, ofwel de boer overleden ofwel het trekdier, in ieder geval een maag minder om te vullen. De streek raakt ontvolkt. Met een hak en een ezel het stenige land bewerken, een paar olijfpitten in de grond stoppen, de schaduw verleggen, wie houdt dat vol? Geen huis in de omtrek, met wie zul je hier dansen als je jong bent?

Ik hoop dat er snel iemand opdaagt, want in deze hitte houden ze niemand lang uit de grond. Een man, tweeënvijftig jaar volgens de gegevens, van de doodsoorzaak weet ik niets, dat vertellen ze me niet. Het sterftecijfer ligt hoog. Wie blijft, wacht af.

Voor mij is het een goudmijn, zoals eerder Lampedusa. Dagenlang gebeurt er niets, tot zich dat ene moment voordoet waarop ik in actie kom. Soms loopt het ook dan nog mis. Maar met een geldbriefje krijg je veel gedaan.

Ik probeer mijn aanwezigheid zo onzichtbaar mogelijk te maken, ik wil niet op een aasgier lijken. Het grootste deel van de tijd breng ik door op de Steenhoeve, een afgelegen boerderij, bij een oude weduwe, waar ik aankwam op de dag dat haar echtgenoot stierf. De ellende was een paar weken ervoor begonnen, vertelde ze me: wanneer de man sprak, floten zijn longen. Hij ging steeds minder praten, maar het fluiten bleef. 's Nachts klonk het eentonig, verre van een nachtegaal. Die ochtend hield het fluiten op, de man was dood. Ik arriveerde toen ze de beddenlakens verschoonde. Ze had haar man in een versleten deken gewikkeld, ze zei dat ze van hem had gehouden, vooral de laatste jaren, dat toen de kinderen het huis uit waren ze niet geweten had wat ze anders had moeten doen.

Ik vroeg of ik hem mocht fotograferen.

Ze knikte en maakte het deken los.

Ik doe het wel alleen, zei ik. Ze knikte opnieuw. En even later hoorde ik haar de melk uit de geit knijpen, een mager beest dat in een belendend hok met wat distels in leven werd gehouden.

De man werd diezelfde dag begraven. Ik hield me afzijdig.

Daarna bood de weduwe me onderdak aan. Een week later bezorgde ik haar de foto. Ze hing hem in een donkere hoek, weg van het raam. Ik betrok een kamer onder het dak waar vroeger de kinderen hadden geslapen. Ze had de kinderen verwittigd, beweerde ze, misschien via de priester, maar geen van beiden meldde zich. Ook later niet. Wat hadden ze in deze streek nog te zoeken?

Er lopen in deze dorpen en gehuchten een hoop skeletten rond met net genoeg vlees eraan om er bloed doorheen te pompen. Daar geeft niemand een cent voor. Dus laten ze gewillig hun lijken fotograferen wanneer ik daar wat geld voor neertel. Ze denken dat het om een wetenschappelijk project gaat. Ik laat hen in de waan.

—

Misschien hebben ze haar toch door, deze vrouw met haar fototoestel die opduikt waar gestorven wordt. Ondanks haar omzichtigheid en voorzorgsmaatregelen en haar vanzelfsprekende gedrag zijn er kleine handelingen, nalatigheden, onoplettendheden die haar verraden. Zijzelf ziet het niet doordat ze door de lens kijkt, een slip van een versleten hemd herschikt, de panden van een jas sluit.

De zwijgzame bewoners, gebukt onder het verdriet om de dode, of onder de zorgen er niet zelf een te worden, merken het op, wijzen er elkaar op, in stilte, en stoppen snel het geld weg dat ze hun aanreikt.

Hoe kan ze denken dat ze onzichtbaar is? Ze is geen engel.

Nu zit ze in haar eentje in haar dode auto. De beide portieren staan wijd open, als te korte onhandige vleugels. Ze rommelt in haar fototas, haalt er haar camera uit. Heel in de verte ziet ze beweging op de stenige vlakte. Het is niet duidelijk of de beweging haar kant uit komt of zich verwijdert. Door de lens van haar toestel kan ze het gebeuren dichterbij brengen.

Ze kijkt, zoomt in en het lijkt of ze een kleine stoet ziet, zes mannen die een kist dragen en enkele mensen die erachteraan sjokken. Een begrafenisstoet die als een rups door het stof kruipt, dat is wat ze meent te zien. Het gebeurt te ver weg.

Ze speurt verder de vlakte af in de hoop een kerkhof te ontwaren, een boerderij of een gehucht. Ergens moet die stoet vandaan komen, ergens moet hij naartoe gaan. Maar ze vindt geen bruikbaar aanknopingspunt. De lens zoomt niet eindeloos in. De afstand blijft te groot om het tafereel en de omgeving in detail dichterbij te halen. In elk geval is de stoet niet op weg naar haar.

Jammer.

Ze spiedt de horizon af.

Een gemiste kans, denkt ze.

—

Niemand op weg om mij te helpen. Zal ik stof opgooien, het hier laten wervelen om hun aandacht te trekken? Maar ze kijken vast allemaal naar de grond, of er daar onverwacht iets ligt, iets eetbaars of een verloren munt of een voorwerp dat van pas zou kunnen komen. Hun zorgen liggen niet ver van hen vandaan. Hun gedachten reiken niet meer naar de hoofdstad en de politici die daar het land besturen. Hun streek hoort wel tot het grondgebied, niet meer tot

het land. Belastingen vallen hier nauwelijks te innen en uitkeringen zijn niet meer voorzien. Deze mensen zijn gehard, ze kunnen voor zichzelf zorgen.

Hoelang zal ik nog talmen? Vroeg of laat moet toch iemand deze kant uit. Straks heeft het geen zin meer om verder te rijden. Ze zullen niet op me wachten om hem te begraven.

—

Ze doet zich stoer voor, en in zeker opzicht is ze dat ook, maar in feite is ze een vrouw die je met een eenvoudige greep de nek breekt. Wanneer we alle verhalen over haar bij elkaar leggen, kunnen we zo ongeveer raden waar ze op uit is met haar camera. Maar waar ze het allemaal voor doet, ons verstand kan er niet bij. Ze is een van de weinige verschijningen in de streek die niet tegen de vijftig loopt of daar ver voorbij is. We moeten zuinig zijn op haar. Voor je het weet, is ze hier weer weg.

Nu verroert ze geen vin, zit daar langzaam ongedurig te worden. Eerst dachten we, ze is gebiologeerd door de stoet. Alweer een sterfgeval, het houdt niet op. Het tweede in het dorp deze week. Doch, geen paniek. We hebben nog voor jaren sterfvoorraad.

We geven ons niet zomaar. We weten dat we op onszelf zijn aangewezen. Iedere rib, iedere poot hier is geteld. Elke dag moet er worden gewerkt. Er moet brood op de plank. We zijn zo geboren, we moeten eten en ademen. Daar komt geen god aan te pas. Af en toe worden wij op de hoogte gebracht van de geboorte van een kleinkind. In een stad waar onze verwanten net genoeg vinden om de moeder aan zog te helpen en het kind aan melk. Vaak over de grens. In een land waar wij vroeger zelfs nooit van droomden toen we nog de kans hadden daar zelf naartoe te trekken.

In tegenstelling tot onze kinderen hebben wij geleerd dat je al bij al maar weinig nodig hebt om te leven.

Dat is geen leven, zeggen zij.

Wat is het dan dat wij doen?

Ooit was hier alles voorhanden, zeggen ze, jullie hebben de rijkdom teloor laten gaan.

Wat kunnen we hen antwoorden? Wij hebben hen op de wereld gezet. Wij hebben om de drie of vier jaar onze stem uitgebracht, later vaker, want op het eind vielen de regeringen als vliegen. Nu rept niemand meer over verkiezingen, nu is alles stil. Alleen de priester heeft nog praatjes. En hier en daar heeft iemand een viool of een accordeon. Zelfs zonder redenen kunnen wij feesten. Zolang we ademen, willen we eten. Dat is ons feest, dat wij leven. Ook als er een aan een touw blijft hangen. Ongeluk is van alle tijden, wij gaan door.

En nu zit zij daar, in haar auto, alleen. We zijn benieuwd wat ze gaat doen. Ze heeft de motorkap al geopend, ze heeft het oliepeil gemeten, ze heeft naar de koelvloeistof gekeken met de schroefdop in de hand en een oog tegen de opening, ze heeft de dop van de benzinetank gehaald en met haar volle gewicht tegen de auto gebeukt om hem aan het schudden te brengen en met een oor bij de tank geluisterd of er nog benzine klotste, want ze betwijfelt of ze de brandstofmeter kan vertrouwen. Alles ziet er in orde uit en toch wil het krenge niet starten. Op haar gezicht is voorlopig geen wanhoop te lezen, alleen ongeduld dat langzaam zal overgaan in irritatie.

Wij kennen elke schakering van ongeduld, irritatie, woede, wanhoop op een gezicht. Zelfs als het zo jong is als het hare, daar kijken wij doorheen, op die gemoedstoestanden staat geen leeftijd.

Toen ze hier aankwam, droeg ze een jeans, een die strak rond haar billen sloot. In die broek straalde ze besluitvaardigheid uit en kracht en branie, zelfvertrouwen. Maar de hitte, de duizendvoudige herhaling van de hitte elke dag, zonder een greintje wind en het stof dat uit zichzelf opwaait, had ze onderschat. En nu draagt ze een rok die niet meteen tegen haar dijen plakt en niet meteen ongemakkelijke zweetvlekken vertoont. Daarom draagt ze ook een shirt dat haar armen en oksels vrij laat.

Voor sommigen is het een buitenkansje dat ze daar zit. Alleen al naar haar kijken is een genot. We mogen afgetobd zijn en uitgeteerd, en onze knieën mogen het begeven, en onze rug en onze schouders en onze ogen; het laatste wat ons in de steek laat, is ons verlangen.

Zij lijkt zich weinig om ons te bekommeren. Ze duikt op waar gestorven wordt. Dat is haar goed recht. Maar in ruil warmen wij ons aan haar leven. Dat lijkt niet tot haar door te dringen, behept als ze is met haar eigen besognes. Ze maakt foto's. Ze wil dingen vastleggen. Dat heeft ze gemeen met de dood waar ze zo tuk op is. Die neemt een leven zoals het is, verandert er geen jota aan, geen seconde, geen gedachte, geen gebaar. Hij voltooit het definitief. Punt. Voor eeuwig. Nee, de eeuwigheid is de meesten van ons niet gegund. Na de dood kunnen de herinneringen nog wat stuiptrekken in de hoofden van familie, buren, vrienden en daarna is het gedaan.

Gedaan.

Ze is opgehouden met in de verte te turen. Ze heeft de camera naast zich op de passagiersstoel gelegd, ze zit achter het stuur, de beide autoportieren nog steeds wagenwijd open. Het moet warm zijn onder haar rok en onder haar oksels, ze laat haar benen een paar keer open- en dichtgaan als de hendels van een blaasbalg, en haar armen slaat ze op en neer, als is ze een gekortwiekte kip. Ze wordt ongedurig. Dat vermoeden hadden wij al. Ze tokkelt op haar telefoon, die ze voor zich op het stuur laat rusten.

Allemaal vergeefs, denkt ze.

—

Geen bereik. Misschien moet ik een eindje wandelen, is het alleen deze plek die geen verbinding heeft, een toevallige blinde vlek waarin ik verzeild ben.

Natuurlijk moest de auto het net op dit punt begeven, bij deze temperatuur. Wanneer je hier alleen maar zit, wordt de hitte per seconde een gram zwaarder. Het valt haast niet op, maar na een uur weegt ze bijna vier kilo extra.

Drukkend.

Ik kan me niet voorstellen dat er dagen voorkomen dat niemand deze weg gebruikt.

Aan de weduwe heb ik niet verteld waar ik naartoe ging. Ze laat me met rust, blij met de euro's die ik haar iedere week verstrek. Ik vraag me af wat ze ermee doet, want veel valt hier niet te kopen.

Soms rijd ik naar de dichtstbijzijnde stad, een rit van meer dan vijf uur, blijf daar een dag en een nacht, doe inkopen en breng voor haar iets mee, een bezem, een paar schoenen, een stuk zeep, een kookpot als aanvulling op de huur.

Eerst verzette ze zich, waarschijnlijk vond ze het vernederend. Van de bezem zei ik dat ik hem nodig had omdat ik last had van het stof. Dat aanvaardde ze. Ze liet mij de kamers vegen. Het duurde verscheidene dagen voor zij hem zelf ter hand nam.

We praten weinig.

Veel valt er ook niet te zeggen. Alles speelt zich af tussen vaste handelingen en tijdstippen. Het einde van de geschiedenis waar ooit zoveel over gesproken werd, lijkt zich hier voor te doen. Of er vallen gaten in. Een soort Creutzfeldt-Jakob van de geschiedenis. Ogenscheinlijk trekken ze zich er weinig van aan.

In de stad neem ik een hotelkamer, ga uitgebreid onder de douche en ontwikkel de foto's. De badkamer is mijn donkere kamer. Bij wat ik wil oproepen, passen geen digitale beelden. Dat is een kwestie van respect voor het onderwerp. Ook de dood gaat ambachtelijk te werk. Ik vind het fijn die negatieven in handen te hebben, ze tegen een schemerlicht te houden.

—

Ze zit vast.

Het moet daar broeierig zijn, vol geur en zweet. Wij hebben de tijd, we wachten af. Als ze gelijk heeft en de geschiedenis hier stilvalt, dan maakt het niet uit wat haar overkomt. Ze heeft niet ons nodig, maar onze beeltenissen. Wij hebben niets aan haar beeld, maar wel aan haar levende, blakende aanwezigheid. Hoe ze die ook inkleedt.

Kijk, ze aarzelt, stapt uit de auto, kijkt opnieuw onder de motorkap, loopt naar de achterkant, gaat daar op de bumper zitten, kijkt voor zich uit, van die kant is ze gekomen, er daagt geen hulp op. Ze komt overeind, kruipt weer achter het stuur, rommelt aan het dashboard en dan klinkt er muziek. Het is niet de radio, het is haar telefoon die ze op de autospeakers heeft aangesloten. The Rolling Stones, The Doors, een van die dode bands. Ze wiegt mee op de beat vanuit haar heupen. Wat moet ze anders? Het ongeduld groeit traag.

Tot op heden is het gesmeerd gelopen, dit had haar veertiende dode moeten zijn, de vorige was een vrouw. Ze was er vroeg bij geweest, de priester was nog in het huis. Ze wachtte een hele namiddag buiten. Ze keek naar de lucht, hoe aan de einder de wolken zich vormden, wit en bijna zandkleurig lichtgeel. Een geit mekkerde, moest gemolken worden, maar zij verroerde geen vin, heeft natuurlijk nooit een geitentepel tussen haar vingers gehad. Ze wachtte, met geduld, de dood stelt nooit teleur. Ze nam haar camera, plaatste hem op zijn statief, keek langdurig door de lens, stelde de driepoot wat hoger, verschoof iets aan de camera, keek opnieuw door de lens. Ze maakte een foto van het erf waar twee zwarte kippen rondscharrelden bij de lege watertrog van de ezel die met gebogen kop onder zijn luifel stond, op de achtergrond het stof en de verte, de zich vormende wolken. Een mooie foto wellicht, de plaats waar de dood wordt verwacht. Ze nam een tweede, de achterkant van het huis. Ze sloop eromheen als een kat, met de driepoot, en opnieuw voltrok zich het ceremonieel, kijken, met de blik aftasten, de camera draaien, de driepikkel verplaatsen, en weer kijken en uiteindelijk het tafereel vastleggen, een kwartier dicht bij de dood, de ezel nog steeds onder de luifel, kauwend op een bittere wortel. Daarna wachtte ze. Tot het zover was.

De priester bukte zich toen hij het huis verliet. Een lage deur, ook zij moest zich bukken, maar om naar binnen te gaan. Ze groette de priester minzaam.

De engel des doods, had hij schamper geantwoord. Er lag een triomfantelijke grijns op zijn gezicht. Alsof hij persoonlijk met de steun van zijn god de dood een handje had geholpen.

Ze deelde de echtgenoot haar medeleven mee, drukte hem een geldbriefje in de hand. Ze boog het hoofd en ging de sterfkamer binnen. Ze was tien minuten doende in de kamer, toen kwamen de lijkverzorgsters en namen het van haar over. Ze pakte ingetogen haar camera en de driepoot bij elkaar, bedankte de echtgenoot en vertrok.

Als ze de lijkgeur had kunnen fotograferen, had ze dat ook gedaan, zo gedecideerd zag ze eruit. Ze keek nogmaals over haar schouder naar het huis alsof ze bang was dat het achter haar zou verkrumelen. Waarschijnlijk had ze dat niet erg gevonden, ze had het twee keer vastgelegd. Ze stapte in haar auto, die het perfect deed, en reed weg. Toen de vrouw 's anderendaags werd begraven, was ze er weer. Bescheiden op de achtergrond. Kwam ze haar oor te luisteren leggen of er binnenkort ergens een nieuw overlijden ophanden was? Ze wierp als laatste een droge bloem in de kuil. Er viel niet op te maken wat ze over de dood of de dode dacht.

We stoten elkaar aan, zoals ze daar nu zit in haar auto en naar 'Gimme Shelter' luistert. De hitte van dit uur vreet aan haar huid. In geen velden of wegen hulp te bespeuren. Ze leunt met haar hoofd achterover tegen de leuning van de stoel. Haar keel lichtjes opgespannen, strak, glanzend. Dat zijn fotografische details waar wij geen rekening mee houden. Ze zijn er, maar met een handgebaar zijn ze zo weggevaagd.

Ik moet iets met mezelf afspreken, zien we haar denken.

—

Ofwel geef ik me nog een half uur en wacht ik tot dat om is, ofwel sluit ik meteen de auto af, haal er alles uit wat ik kan dragen, en vertrek.

Dan kan ik het beste de weg terug nemen naar de Steenhoeve en de dode voor vandaag vergeten. Natuurlijk zullen ze ondertussen de auto uit elkaar halen. Wanneer ik terugkeer zal ik alleen een paar schroeven en bouten vinden. En de een beschermt de ander, ik kom nooit te weten wie welke onderdelen heeft meegenomen. Ik zal moe en met zere voeten bij de weduwe aankomen. Waar is de auto, zal ze vragen. Ze zal meteen spijt hebben dat ze niet zelf de onderdelen te gelde wist te maken, de auto stond hele nachten onbewaakt op haar erf.

Misschien is deze pech wel het signaal dat ik het hier voor gezien moet houden, ik heb tenslotte al een mooi aantal beelden. Terug naar mijn veilige thuis om mijn foto's tentoon te stellen. Er zijn daar genoeg mensen die enkel de kunst hebben als zicht op de wereld. De weduwe zal me wel vertellen wie de auto kan herstellen.

Ik kan ook een taxi bellen zodra ik weer verbinding heb. Maar of een taxi mij hier in deze negorij wil oppikken, is hoogst onwaarschijnlijk, tenzij ik er veel geld voor neertel.

—

In haar hoofd zijn mogelijk uren of zelfs dagen voorbijgegaan, ze kan met haar brein grote afstanden en tijdspannen overbruggen, maar in feite is ze maar een paar minuten opgeschoten. Ze zit nog steeds achterovergeleund achter het stuur, The Rolling Stones' '19th Nervous Breakdown' schettert uit de speakers. Onbewust trommelt ze met haar vingers het ritme mee op het stuurwiel. Haar gespannen keel, haar huid, de zweetdruppels, haar kin, strak, glad, alle fotografische details zijn er nog, de ijzeren hemel, het loden stof, de stilte, zelfs geen kever die kruipt. Ze kan niet alles weten. Ze kijkt als een camera om zich heen, niet als een jager, niet als een prooi, niet als een dier. Ze kent de streek niet door en door. Ze ziet niet of er in een plooi van het landschap toevallig toch iemand verschijnt, haar kant op, die haar kan helpen. Ze kan onverwacht het geluk aan haar zijde hebben, daar is ze een mens voor.

Nu komt ze uit de auto, ze wil een beslissing nemen, lijkt het, een knoop doorhakken, ze kijkt alweer om zich heen, een laatste keer, of ze beweging ontwaart, maar vluchtig, slordig, omdat ze kijkt met ogen die al niets meer verwachten, en ze merkt ook niets, ze is met haar hoofd reeds bij de spullen die op de achterbank en in de kofferruimte liggen en hoe ze die allemaal kan meenemen en hoe ze die op haar rug gaat binden en in haar armen dragen, hoelang ze die tocht gaat volhouden en welke kant ze uit moet. Naast de hoofdweg zijn er ook kleine paadjes waar je te voet sneller vordert omdat ze de weg afsnijden. Misschien. Maar welk paadje? In haar wereld verloopt alles anders, daar hebben de huizen een nummer, daar bestel je een taxi om jezelf te redden.

Ze drentelt rond de wagen, pakt opnieuw haar camera, ze zoekt de goede hoek, ze fotografeert de auto, van voor, van achter, van opzij. Ze maakt geen mooie foto's, ze maakt functionele foto's die moeten bewijzen dat de auto er bestoft, vuil, maar verder nog degelijk uitziet, de lichten niet gebroken, de ruitenwissers op hun plaats, de zijspiegels, de banden in orde, slechts een kleine deuk bij een spatbord en een schram op een portier veroorzaakt door ketsende keitjes, dat is alles. Ze neemt ook foto's van het dashboard, de stoelen, de achterbank. Allemaal voor de verzekering. Ze weet wel dat het weinig betekent, ze is hier op eigen risico, maar ze heeft nu eenmaal haar toestel bij de hand en ze zou het zichzelf niet vergeven als toch iemand op het verzekeringskantoor een bewijs zou vragen. Die kleine kans om vergoed te worden wil ze zich niet uit onnadenkendheid laten ontglippen. Stel je voor.

Het zijn ook handelingen om tijd te winnen. Om het weggaan uit te stellen. En wij begrijpen haar, ze heeft zich in haar eentje tot hier gewaagd. Ze draagt een missie in haar hart die we niet kennen, maar die haar kracht en overtuiging geeft. Al praten we weinig met haar, we zijn haar dankbaar. We weten dat haar leven op andere rails staat dan het onze, maar we merken ook dat ze het landschap niet kan lezen, dat ze het slechts kan fotograferen. Ze bestudeert haar auto en merkt niet dat een kleine kar getrokken door een ezel komt aanrijden.

We lachen in ons vuistje om de mannen onder ons die haar daar graag hadden ontmoet, zij alleen met haar camera en autopech, de hitte die van haar lijf slaat, ze zouden haar zweet wel willen likken, maar het is de Jonge Thea die nadert. Ze komt van haar akker, waar ze de hele ochtend heeft staan spitten en graven.

We noemen haar de Jonge Thea al is ze de vijftig voorbij, maar haar tante Thea leeft nog en die is bijna tachtig en wordt bijgevolg de Oude Thea genoemd. Twee sterke vrouwen die in onmin leven met elkaar. Maar allebei zijn ze vriendelijk. En zij, in de weer met haar camera en haar spullen, ze heeft de tassen en het statief van de achterbank genomen en zoekt uit met welke riem ze het allemaal bij elkaar zal binden, ze gaat zo op in haar bezigheden dat ze de ezel niet hoort die schuin achter de auto stilstaat. Dan, eerder toevallig, omdat haar blik op de achteruitkijkspiegel valt, dan pas draait ze zich om en ziet het tweetal staan.

Waar komen die zo plots vandaan?

De Jonge Thea kijkt verwonderd naar de fotografe, in haar eentje langs de kant van de weg, bezweet en bestoft, zonder onderwerp, geen dode, geen belangwekkende glooiing van het landschap, geen interessante kleur of wolkenpartij aan de hemel, dus wat staat ze daar met haar tassen en de driepoot in haar handen?

De fotografe kijkt haar, na de verbijstering van het eerste ogenblik – hoe had ze de vrouw en haar ezel niet horen naderen? – opgelucht aan. Ik wist dat ik niet moest wanhopen, denkt ze.

Ze heeft ongetwijfeld over de Jonge Thea gehoord. Zij is geen weduwe, maar haar man ging ervandoor toen haar jongste dochter naar de stad trok. Wellicht ging ook hij naar de stad, ze hoorde niks meer van hem, hoewel sommigen uit het dorp beweren dat ze af en toe nieuws van hem ontvangen. Dat hij het goed stelt, dat hij bewaker is van geldtransporten. Op

zijn leeftijd? Hij was altijd al een forse kerel. Bewaker van andermans geld, maar zelf heeft hij geen rooie cent.

Niemand weet welke verhalen waar zijn.

De Jonge Thea dopt sindsdien haar eigen boontjes. Nu staat ze oog in oog met de fotografe over wie iedereen het heeft. Ze glimlacht in de plooiën van haar gezicht, de fotografe merkt het nauwelijks. Met weinig woorden proberen de twee de situatie de baas te worden. Thea maakt een gebaar naar de ezel, de fotografe knikt. In de kofferbak ligt een sleepkabel. De ezel is jong en krachtig. De fotografe maakt de kabel aan de auto vast, de Jonge Thea bindt hem aan de ezel. De fotografe kruipt achter het stuur, de ezel zet zich in beweging. De kleine karavaan vordert zwijgzaam. Slechts nu en dan knerpt het grind onder de wielen. De weg helt lichtjes naar beneden, het trekdier houdt een stevige tred aan. Dan opeens schakelt de fotografe de auto in een versnelling. Een schok gaat door de wagen en de ezel. Ze komen tot stilstand.

De Jonge Thea kijkt verstoord. Zo zonder waarschuwing de ezel op de proef stellen.

Maar de fotografe heeft hoop gevat. De motor was even aangeslagen, een hoestend gereutel, er zit nog leven in. Ze wil het nog eens proberen, diept een geldbriefje op uit haar portefeuille. Voor het ongemak dat het de ezel bezorgt.

Thea knikt, gaat akkoord, vuurt het beest aan. Het dier zet zich schrap. Na opnieuw twee schokken slaat de motor aan, de fotografe moet bruusk remmen om niet tegen de ezel te botsen. Het scheelt amper een handbreedte. Ze houdt de motor draaiende, haar voet weer op het gaspedaal, bedankt met veel woorden de Jonge Thea en haar ezel, opgelucht, breed zwaaiend uit het raampje. Al haar spullen zijn aan boord, de Jonge Thea maakt de kabel los, gooit hem door het raampje naar binnen. Herademend manoeuvreert de fotografe de wagen achteruit, draait en rijdt weg, de kant uit vanwaar ze kwam en ongetwijfeld breekt haar nu het zweet uit, ze wil verkoeling, snelheid, wind die langs haar hals strijkt, een frisse bries overall op haar huid. Bijna wil ze roepen, juichen.

—

Ik rijd meteen door naar de stad, benzine genoeg volgens de meter. Ik laat er de auto nakijken, neem geen risico. Ik zou me moeten omkleden, ik stink naar zweet, maar ik maak niet de omweg langs de Steenhoeve, nu de motor draait, blijf ik rijden, ik vind wel iets in de stad dat me past.

Ha, hier heb ik weer bereik, ik heb nauwelijks twee kilometer afgelegd.

Wie zal ik bellen? Een takelwagen hoeft niet meer, ik zal blij zijn als ik in één ruk de stad haal.

Hé, zusje, hoe gaat het met jullie? Over enkele dagen zal ik weer thuis zijn. Het is genoeg geweest, dit werk vreet aan me ... Ja, confronterend, je raakt betrokken, ik bedoel, als je hier een paar weken bent, tussen die mensen, allemaal arm en maar wroeten ... Ik ben nu onderweg naar de stad ... Ja, ik bel je wanneer ik er aankom ... Mooi, beklijvend. Zeker ... Ook. Tot later. Doe mama de groeten.

Blijkbaar heb ik beslist, als ik mezelf zo hoor telefoneren. Een uur geleden was er niets aan de hand, de volgende foto van een dode. En nu, ineens... is het afgelopen.